

Prof. dr. Artur Schneider

Dr. Ivan Bach

znanstveni savjetnik Muzeja za umjetnost i obrt, Zagreb

Saopćenje na simpoziju

Danas, kad smo se skupili da obnovimo uspomene na dr. Artura Schneidera, željeli bismo što cjelovitije prikazati njegovu ličnost, razmatrajući njegovo djelovanje u znanosti kao i predavački i seminarski njegov rad sa studentima sveučilišta, zatim njegovo upravljanje Strossmayerovom galerijom i Grafičkom zbirkom, pa napokon i njegov odnos prema glazbi.

Spomenuo bih još jedno područje njegova rada: pisanje kazališnih komada — osobito zbog toga što pisac drama može posredstvom osoba kojima je dao život na pozornici iznijeti veoma slobodno i snažno najdublje svoje osjećaje i spoznaje u međuljudskim odnosima, nespontan temama povijesti umjetnosti — postajući i sam stvaralac u drugom umjetničkom mediju: u drami.

Prije sedamdeset i pet godina, u svojoj dvadeset i petoj godini objavio je mladi Artur Schneider knjigu, svoje dramsko djelo »Proljetna pjesma«, koje je iste godine doživjelo i praizvedbu, 9. travnja 1904., u Hrvatskom narodnom kazalištu. Izabrao sam samo nekoliko izreka glavnog lica te drame, kako bismo upoznali, ma i u djelićima, misli koje je autor iznio s pozornice zagrebačkog kazališta.

U toj se drami mladić povjerava djevojci koju je zavolio, i kaže joj: *»... to je ono pravo, kad sebi neholice i sasvim kao primorani nekom nevidljivom silom, nekim nepoznatim glasom iz naše nutrine, primišljamo jedan svijet, koji mnogi nepravom zovu svijetom sanja.«* — Djevojka ga potpuno shvaća i nastavlja njegove misli: *»Da, da, nepravom ga zovu, to ja najbolje sama ćutim. Taj svijet za me postoji i on mi donosi u moj svakidašnji život sadržaj, svjetlost sunčanu ... još prvih dana moje mladosti ... kad je dobra baka za dugih zimskih večeri ... pričala iz tisuć i jedne noći ... otvarao mi se novi svijet, koji je svojim toplim, čarobnim sjajem sve ono dobro, sve ono plemenito u mojoj duši dizao i činio ga još boljim i plemenitijim.«*

Mladić razgovara i s roditeljima te djevojke, svoje odabranice, u čijem je domu uvijek nalazio razumijevanje, pa im otkriva potpuno svoju dušu i veli: *»Iza gomile knjiga i mrtvih slova uvijek je pred mojim duševnim okom nicala bujna zelen, mirisavo i bijelo i ružičasto*

Osvrt govori o A. Schneideru kao piscu kazališnih komada, osvrće se na njegovu svestranu aktivnost na polju povijesti umjetnosti, povijesti kulture i glazbe, a posebno evocira uspomene iz nastavničke i znanstvene djelatnosti autorova profesora. Kao nastavnik A. Schneider je bio dobar učitelj i brižan savjetnik, brinuo se za stručnu literaturu i reprodukcije, pomagao rad kluba studenata, organizirao učenje stranih jezika i izdao prva skripta za studij povijesti umjetnosti. Autor donosi podatke o prvoj generaciji povjesničara umjetnosti koju je odgojio A. Schneider.

proljetno cvijeće jorgovana, širio se opojni miris, a u mojim ušima zvučila je neprekidno čeznutljiva a svjež a i mila melodija proljetne pjesme, koja se vije iz duše čovjeku koji diže ruke za srećom mlade i čiste ljubavi ... I ja bih u časovima, kad bi me ta čežnja obuzela, sjeo za glasovir pa bih u raskošnim i bučnim akordima te umilnim melodijama dao oduška svojim čuvstvima. A u tak bi čas moja soba pretrpana knjigama ozvanjala glazbom i mislio bih da nisam više među svoja četiri zida, već okružen cvjetnim čarom rascvjetale bašte u proljeću, a zvukovi što su se odbijali s mojih stijena činili su mi se da prelaze preko modrih rođenih gora i dolina.«

»Moje je cijelo biće takovo, da čezne za svjetlošću, ljubavlju i prijaznošću. A te sam, duše mi, vrlo rijetko osjetio, znao sam da tek u ovom Vašem domu bije za me prijateljsko srce i da tu mogu uvijek naći prijatnih riječi i utjeha.«

Drama završava time da se mladić odriče svoje najmilije djevojke, jer njezina starija sestra — čiji je on bio dragi prije nego je zavolio drugu sestru — prijeti svojom ljubomorom i mržnjom da će stalno ogorčavati život i njemu i njegovoj odabranici, pa on odluči ostaviti taj njemu nekoć dragi dom i samo u duši očuvati spomen na one osjećaje koji su mu bili sveti i nezaboravno krasni.

Artur Schneider označio je kao »Leitmotiv« svoje drame Griegovu kompoziciju »*Au printemps*«, posvećenu proljeću. U početku drame mladić svira tu skladbu. Tako se spojiše u drami govoreni i glumački izraz s muzikom.

Mislim da nam ovo ostvarenje Artura Schneidera omogućuje da ga bliže, prijateljskije upoznamo, jer ono u tim mladenačkim izrekama već naslućuje onu gorčinu pregaranja i odricanja, napora i truda da čovjek usprkos mnogim neprijateljima i nedaćama kroči dalje kroz život, nastojeći da unese u nj nove vrednote iz vlastite duše, u težnji da oblikuje čestito i uporno svoje spoznaje istine.

Pogledajmo sada — nakon ove uvertire — djelovanje Artura Schneidera kao znanstvenog radnika.

Godine 1879, kad je rođen *Artur Schneider*, bio je Zagreb jedan od rijetkih gradova u svijetu koji je imao na svom sveučilištu katedru za povijest umjetnosti. Zasluzna su za to bila ponajviše trojica: *Ivan Kukuljević Sakcinski*, koji je prije sto trideset godina stvarao temelje organizirana znanstvenog rada u *Društvu za povjesnicu jugoslavensku* i sâm napisao niz djela o našoj povijesti umjetnosti, zatim, prvenstveno, biskup *Josip Juraj Strossmayer*, ljubitelj likovnih umjetnosti i prikupljač slika za galeriju, koja će poslužiti svojim uzorima mladim domaćim nadarenim umjetnicima, te, napokon, *Izidor Kršnjavi*, povjesničar umjetnosti, kojega je Strossmayer bio toliko zavolio i cijenio da je postavio gradu Zagrebu uvjet da će svoju galeriju prenijeti iz Đakova ovamo samo ako se na zagrebačkom sveučilištu stvori katedra za povijest umjetnosti, a *Izidor Kršnjavi* bude imenovan profesorom na toj katedri. Hrvatska je vlada odvrtila Strossmayeru da bi to rado učinila, ali nema novaca kojim bi plaćala toga predavača. Na to je Kršnjavi odlučio besplatno predavati — i katedra je stvorena. Prof. dr. Artur Schneider djelovao je na toj katedri upravo u sredini ovog stoljetnog razdoblja — između 1878, kad je Kršnjavi započeo bio svojim predavanjima, i današnje mlade generacije zagrebačkih doktora znanosti i docenata povijesti umjetnosti. Godine 1928. postao je prof. Schneider ravnateljem Strossmayerove galerije, one koja je dopremljena iz Đakova i darovana Zagrebu kad je ispunjen Strossmayerov uvjet da se za Kršnjavoga stvori katedra povijesti umjetnosti. Bilo je tada prof. Schneideru 49 godina, a već 1922, dakle šest godina prije, postao je bio profesorom povijesti umjetnosti na zagrebačkom Sveučilištu. Svoju doktorsku disertaciju o Radimirovu evanđelju objavio je g. 1902, u svojoj 23. godini, u Beču, gdje je i studirao na filozofskom fakultetu. Jedanaest godina kasnije, g. 1913, tik pred izbijanje prvog svjetskog rata, habilitirao se na zagrebačkom sveučilištu za povijest talijanske umjetnosti XV. i XVI. stoljeća. Odmah poslije rata imenovan je, god. 1919, upraviteljem Grafičke zbirke zagrebačke Sveučilišne knjižnice.

Usredotočimo se sada na njegov nastavni i znanstveni rad. Bio sam njegov đak 1929—33, pa vam mogu prvo reći da je bio prema nama, svojim đacima, izvanredno dobar učitelj i brižan savjetnik, a dozvoljavao nam je znatne samoupravne slobode. Smjeli smo organizirati svoj klub studenata povijesti umjetnosti i samostalno ga voditi u seminaru za povijest umjetnosti. U okviru programa seminarskih vježbi mogli smo, u sporazumu s njime, predlagati teme koje su nam bile drage i blize, pa smo o njima držali referate u seminaru. Tko je htio, mogao je predavati o Toulouse-Lautrecu, a tko je više volio fra Angelica, predstavio bi toga slikara svojim kolegama onako kako ga je sam doživio na temelju literature, koju nam je profesor rado pozajmljivao za studij.

Svima nama manjkalo je znanje svjetskih jezika. Netko bi znao samo njemački, drugi samo francuski itd., a literatura koju nam je profesor nudio bila je i na engleskom, i na talijanskom, i na ruskom. Zato smo organizirali u svom klubu učenje engleskoga, na primjer.

Slušači bi plaćali klubu (a ne onom kolegi koji je predavao taj jezik) određen malen doprinos i od toga smo za našu knjižnicu nabavljali knjige koje nije seminar mogao nabaviti. Sjećam se, na primjer da smo tako kupili tada nedavno izišlu Hausensteinovu monografiju o Giottu. Prof. Schneider od srca se radovao našem zanimanju za njegov predmet. Cesto nam je znao govoriti »*Ar se zdižu mladi, poslušuju marljivo, ter podžihu v stareh kaj bilo vgaslivo*«, a dok nam je izgovarao tu staru ilirsku okrepnicu, promatrao nas je s takvom ljubavi kao što djed gleda dragu unučad.

Znao je nekoliko svjetskih jezika, a pomno je pratio razvoj literature naše struke te izvanredno savjesno i dokumentirano spremao svoja predavanja. Nije bilo u ono vrijeme ni epidijaskopa u predavaonici, a kamoli dijapozitiva za projekcije, nego se on uvijek potrudio da nam donese čitave hrpe knjiga, iz kojih bi nam na naslonu ispred svojega predavačkog pulta pokazivao slike umjetničkih djela o kojima je govorio. Bilo nas je tada redovno na njegovim predavanjima oko dvadesetak, pa bismo se okupili uza stol ispred tog naslona i bilježili njegove polagano i razgovijetno izgovarane pouke. Stenografirana skripta njegovih predavanja bila su nam temeljni priručnici povijesti umjetnosti. Tada još nije bilo na našem jeziku tiskanih povijesti umjetnosti, ni o općoj a kamoli o domaćoj povijesti umjetnosti. Milletovu povijest srpske umjetnosti, stare arhitekture, objavlenu na francuskom, on nam je predavao na hrvatskom.

Želio je da i mi upoznamo najnovije radove stranih stručnjaka, pa bi i sam odabirao za naše seminarske referate određene teme, za koje bi nam davao po pet-šest separata na različitim jezicima. Time nas je ujedno poticao na naučimo te jezike.

Prof. Schneider odgojio je prve generacije novih radnika na povijesti umjetnosti. Prvi doktor povijesti umjetnosti, koji je kao njegov đak postigao to visoko priznanje naše grane usmjerena obrazovanja, bio je dr. Slavko Batušić, godine 1927. Zatim su bili đaci prof. Schneidera i doktorirali kod njega današnji akademik *Cvito Fisković*, direktor Konzervatorskog zavoda za Dalmaciju i Historijskog instituta Jugoslavenske akademije u Dubrovniku, prof. dr. *Antun Bauer*, poslije direktor zagrebačke Gliptoteke pa Muzejskog dokumentacionog centra i glavni rukovodilac postdiplomskog studija muzeologije na zagrebačkom sveučilištu, dr. *Franjo Buntak*, direktor Muzeja Slavonije u Osijeku a poslije, i danas, direktor Muzeja grada Zagreba, dr. *Željko Jiroušek*, autor izvrsne disertacije o jedinstvenom baroknom spomeniku Zagreba, crkvi sv. Katarine, danas nastavnik povijesti umjetnosti na zagrebačkom sveučilištu, prof. *Zdenko Vojnović*, poslije direktor Muzeja za umjetnost i obrt, jedan od najboljih predavača povijesti umjetnosti koje sam poznao, prof. dr. *Grga Gamulin*, profesor povijesti umjetnosti na zagrebačkom sveučilištu, glavni organizator Društva povjesnika umjetnosti Hrvatske i časopisa *Peristil*, autor znatnog niza vrijednih znanstvenih radova, objavljenih u nas i u inozemstvu, dr. *Jovan Konjović*, autor odlične disertacije o povijesti scenografija zagrebačkog kazališta, koji se poput Slavka Batušića posvetio teatrologiji i djelovao kao kazališni radnik u Srbiji odnosno Vojvodini, dr. *Verena Han*, kustos Muzeja za

umjetnost i obrt u Zagrebu, poslije kustos Muzeja primjenjene umjetnosti u Beogradu, koja je također svoj znanstveni rad razvila najvećim dijelom u Srbiji, prof. *Zdenka Munk*, poslije direktor Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu, koji je osnovao Kršnjavi dvije godine nakon svog imenovanja profesorom povijesti umjetnosti, a direktorica *Zdenka Munk* dala je toj ustanovi nove, veće, prostorne i znanstvene dimenzije, koje bi bez sumnje zadivile i ushitile njezina osnivača; zatim prof. *Jela Tadijanović*, kojoj zahvaljujemo niz »Zorinih« edicija o povijesti umjetnosti te niz predavanja i filmova iz naše struke u zagrebačkom Centru za kulturnu djelatnost, *Marija Hanževački*, kustos Muzeja grada Zagreba, čiji je život umorstvom prekinut u doba drugog svjetskog rata. Od đaka mlađe generacije istaknuo bih uz prof. Gamulina nastavljače rada prof. Schneidera, prof. dr. *Milana Preloga*, danas vodećeg historičara umjetnosti u Hrvatskoj i sveučilišnog profesora na Katedri gdje je nekoć predavao prof. Schneider, pa prof. *Tihomila Stahuljaka*, koji također djeluje na zagrebačkom sveučilištu, a svojim izuzetnim poznavanjem svjetske literature povijesti umjetnosti služi se da potakne shvaćanje svojih studenata za čuvanje naših spomenika kulture. Spomenuo bih još prof. *Marcela Gorencu*, poslije direktora Moderne galerije i, zatim, Arheološkog muzeja u Zagrebu te nastavnika povijesti umjetnosti starijih razdoblja do ranog srednjeg vijeka i nastavnika muzeologije na zagrebačkom sveučilištu. Na Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu izvanredno su pridonijele unapređivanju zbirke keramike i tekstila kao i znanstvenom razvoju tih područja primjenjenih umjetnosti prof. *Olga Klobučar* i prof. *Vanda Pavelić - Weinert*. Niz vrijednih i zaslužnih đaka prof. Schneidera tako je velik da mi ograničeno vrijeme za ovaj prikaz ne dopušta da ih sve spomenem, pa molim sve one koje nisam spomenuo da uzmu u obzir te razloge — i nikoje druge — što ovdje nisu navedeni.

Dužnost mi je još, ma i u najkraćim crtama, prikazati znanstveni rad prof. Schneidera. Obasiže golem broj studija — o umjetninama Strossmayerove galerije i grafičke zbirke, kojima je upravljao, o djelima naših umjetnika u tuđini: *Medulića*, *Klovija*, *Stjepana Crnote Rabljanina*, *Jurja Čulinovića*, *Porečanina Bernarda Parentina*, *Niccoloa dell' Arca* i *Duknovića*, pa, u nizu rasprave, o novijim našim majstorima, o slavonskim pjezažistima, o *Klementu Crnčiću*, *Ferdi Kovačeviću*, *Miroslavu Kraljeviću*, *Ljubi Babiću* i o *Vladimiru Kirinu*, o hrvatskoj književnoj umjetnosti. U *Spomenici o pedesetoj godišnjici Strossmayerove galerije* objavio je god. 1935. svoj rad o Strossmayeru kao sabiraču umjetnina, a napisao je i tekstove kataloga pet retrospektivnih izložaba, koje su održane tim povodom u Jugoslavenskoj akademiji pod skupnim naslovom »*Sto godina hrvatske umjetnosti*«. Od 1932. do 1940. sustavno je popisivao stara djela likovnih i primijenjenih umjetnosti u Hrvatskoj, pobrinuo se za njihovo fotografiranje, pa njemu za-

hvaljujemo bogate albume te dokumentacije u Jugoslavenskoj akademiji u Zagrebu i pregledne izvještaje o tom njegovu radu u Ljetopisima JAZU. Zasebno je prikazao historijski razvoj zagrebačke arhitekture, djela Bartolomeja Felbingera, zatim perivoje, vrtove i šetališta u starom Zagrebu, najstarije slike utvrđenih gradova u Bosni, portrete Nikole Subića Zrinskoga kao i ikone tipa Bogorodice Trenoduse, a u *Narodnoj starini* objavio je niz dragocjenih priloga kao — kako ih je on nazvao — »*Sitnu građu za kulturnu povijest grada Zagreba*«. Nikako nije zanemario ni djela stranih majstora u Hrvatskoj. Objavio je veoma vrijedne studije o Callotovim crtežima u Metropolitanskoj knjižnici, o djelima Albrecha Dürera u Zagrebu, o crtežima Johanna Bernharda von Erlach za »*Entwurf einer historischen Architektur*«, o starim goblenima u Hrvatskoj, o Franciscu de Goya, o slikarima Nazarencima, koji su djelovali u Hrvatskoj po narudžbi biskupa Strossmayera, koji je i nabavio djela nekih drugih Nazarenaca, zatim o Fernkornovu kipu sv. Jurja u Zagrebu, o Jean-Louis Forainu i o nizu drugih spomenika i majstora.

Prof. Schneider nastojao je što više upoznati inozemstvo s našim umjetničkim djelima, kao i s onima što su sačuvana u nas. U londonskom *Studiu* objavio je prikaz »*Modern book production in Yugoslavia*«, »*Some Yugoslav drawings*«, a u *Architectural Review* prikazao je djela Vladimira Kirina. U berlinskoj *Zeitschrift für Kunstgeschichte* objavio je g. 1932. opsežnu radnju »*Johann Bernhard von Erlachs Handzeichnungen für den Entwurf einer historischen Architektur*«.

Bio je prof. Schneider ne samo vrstan poznavatelj grafike nego i knjižne umjetnosti. Pored studija o hrvatskoj, jugoslavenskoj i ruskoj knjižnoj umjetnosti, on je kao urednik nekih izdanja izvanredno pomno vodio brigu o ljepoti opreme knjige. Godine 1925. uredio je katalog reprezentativne kulturno-historijske izložbe grada Zagreba, a i malenim posebnim otiscima posvećivao je toliku pažnju i znanje da su to i danas uzorno opremljene brošure. Dr. Slavko Batušić, nedavno preminuli naš najzaslužniji teatrolog, ocijenio je bio u svojem zborniku »*Hrvatska pozornica*« djelo dr. Artura Schneidera »*Opera opere*« kao izvanredno visoko dostignuće, ne samo po sadržaju nego i po estetskom izgledu toga izuzetnog izdanja.

Za sve one koje bi zanimalo pojedinosti djelovanja prof. Schneidera spomenuo bih da je bibliografiju znanstvenih radova prof. Schneidera, kao i literaturu o njemu, donijela, godine 1966, Enciklopedija likovnih umjetnosti u članku o njemu.

Osvrnemo li se zaključno na taj golemi rad, vidimo da je prof. Schneider bio jednako vrijedan i uspješan galerijski i konzervatorski radnik kao i znanstveni istraživač, te upravo zbog toga izvanredan nastavnik povijesti umjetnosti na našem sveučilištu.

Slava mu!

U seminaru prof. A. Schneidera: diskusija o starohrvatskom pleteru, 1932. (G. Gamulin i C. Fisković)

U seminaru prof. A. Schneidera: Jovan Konjović za katedrom

Studenti dr. A. Schneidera pred Sveučilišnom bibliotekom (1932)

S lijeva na desno: A. Bauer, M. Pavlović, J. Ljevaković ud. Tadijanović, Z. Vojnović, F. Buntak, M. Barić, C. Fisković, B. Thaller, V. Bazijanec, G. Gamulin, I. Bach, (?), M. Hanžeković. Kleči: J. Konjović.

Grgo Gamulin

UN OUBLI DE LONGUE DURÉE

L'auteur traite de la vie et de la signification historique de l'oeuvre de A. Schneider, de la tâche que celui-ci avait à accomplir à la chaire d'histoire de l'art et dans le domaine des recherches scientifiques. Il rafraîchit la mémoire de son travail pédagogique se déroulant dans de mauvaises conditions des premières tentatives et souligne avec des paroles louangeuses l'oeuvre de ce pionnier qui agissait en tant que professeur d'histoire de l'art et en tant que scientifique dans le Cabinet des estampes de la Bibliothèque nationale et universitaire, dans la Galerie de Strossmayer et au Conservatoire de musique. Au dire de l'auteur, le mérite d'avoir fait photographier les monuments de culture sur le sol de la Croatie lui en revient en particulier. Cette évocation des souvenirs devrait conduire à la connaissance de la nécessité d'un développement et élargissement du sens de la continuité du travail et de l'activité dans le domaine organisateur de l'histoire de l'art.

Tihomil Stahuljak

A LA MÉMOIRE D'ARTHUR SCHNEIDER

Dans la partie introductive l'auteur prend en considération la bibliographie du dr A. Schneider, en la systématisant d'après les domaines scientifiques qui intéressaient celui-ci. Citant, par ordre chronologique, tous les travaux publiés, il en donne le commentaire et la valorisation, en analysant à la fois les conditions dans lesquelles travaillait ce scientifique depuis 1906 jusqu'à 1946, en comparant ses mérites et sa méthode de travail aux activités de ses contemporains Gjuro Szabo et Josip Matasović. Dans le désir de présenter l'attitude de A. Schneider vis-à-vis de l'art et ses opinions sur la culture, l'auteur analyse, commente et valorise en détail ses deux oeuvres remarquables «Jardins, parcs et promenades du vieux Zagreb» (1930) et «Le séjour non réalisé de Beethoven en Croatie» (1942). Il est d'avis que tout scientifique se trahit le mieux par sa méthode scientifique, les sources auxquelles il puise et la manière dont il s'en sert. Tandis que dans la première oeuvre A. Schneider n'a pas réussi à intégrer souverainement les sources à l'expose, dans la seconde il la fait en vrai connaisseur. Dans cette lumière, A. Schneider se présente à nos yeux comme le très important investigateur de l'histoire et un des trois écrivains les plus audacieux de la première moitié du XXe siècle qui ont consacré leurs vies à l'avancement de l'art et de la culture croates.

Ljerka Gašparović

ARTHUR SCHNEIDER EN TANT QUE DIRECTEUR DE LA GALERIE »STROSSMAYER«

Esquissant l'activité de A. Schneider en tant que directeur de la Galerie de Strossmayer à Zagreb (1928—1946), l'auteur rend compte de la collaboration de celui-ci avec Gabriel Terey (1926/27), Raymond v. Marle (1929), Oto Beneš (1929), Adolf Venturi (1930) et les autres savants. Mais surtout, l'auteur prend en considération son catalogue portant le titre de «Écoles de peinture italiennes» (1939), ensuite, l'organisation de la célébration du cinquantième anniversaire de la Galerie de Strossmayer (1934) et, au sujet de celle-ci, la collaboration avec Ljubo Babić, le futur directeur de la Galerie. L'auteur, elle nous fait connaître les oeuvres d'art procurées à la Galerie par les soins de A. Schneider, ainsi que ses autres activités concernant les expositions (à la Galerie de Strossmayer et au Cabinet des estampes de la Bibliothèque nationale et universitaire). Elle prête une attention particulière à son travail sur les inventaires, l'analyse scientifique et les prises de photo des objets d'art existant sur le Littoral croate, en Dalmatie et dans une partie de la Croatie continentale

(1930—1941). L'auteur mentionne également maintes autres préoccupations de A. Schneider sur lesquelles portent témoignage les rapports annuels publiés dans les «Annales de l'Académie yougoslave des Sciences et des Beaux-Arts».

Anđela Horvat

UN COUP D'OEIL RAPIDE SUR LE TRAVAIL AU TERRAIN D'ARTHUR SCHNEIDER

C'est un aperçu exhaustif sur le travail de A. Schneider exécuté sur les lieux. Depuis 1930 jusqu'à 1940, c'est lui qui a mené à terme l'enregistrement, dressé l'inventaire avec l'analyse scientifique et fait photographier les monuments de culture existant sur le Littoral croate, en Quarnero, Dalmatie et Croatie du nord-ouest. Le résultat en est une collection de 2478 photos représentant, en majeure partie, les monuments culturels meubles. La prise de photo est faite par S. Noworyta, Ljudevit Griesbach, et surtout par Đuro Griesbach (sur les plaques photographiques de 18x24, 13x18, 10x15 cm, et sur le film de 6x6 cm). Ces reproductions photographiques ont permis un meilleur examen du développement de l'art en Croatie. Une valeur particulière est à attribuer aux photographies représentant les monuments qui ont changé d'aspect au cours des dernières cinquante années ou bien qui ont disparu pour toujours de nos parages par le concours de circonstances et, pour la plupart, en victimes de la dernière guerre.

Ivan Bach

LE PROFESSEUR ET DOCTEUR ÈS LETTRES ARTHUR SCHNEIDER

Cet aperçu traite de A. Schneider en tant que l'auteur des pièces de théâtre, prenant en considération son abondante activité dans le domaine de l'histoire de l'art, de l'histoire de la culture et de la musique, avec l'évocation spéciale du travail pédagogique et scientifique du professeur de l'auteur de cet article. En tant qu'enseignant, A. Schneider fut bon instituteur et conseiller plein de sollicitude. Il prenait soin de la littérature professionnelle et des reproductions, aidait les activités du club des étudiants et organisait l'apprentissage des langues étrangères. C'est lui qui a publié le premier cours photocopié pour les études d'histoire de l'art. L'auteur présente également les données sur la première génération des historiens de l'art formés par A. Schneider.

Kruno Prijatelj

ARTHUR SCHNEIDER ET LA DALMATIE

L'auteur, qui est un des étudiants de A. Schneider, éveille ses souvenirs du temps des études, prenant en considération la personnalité et les oeuvres de cet homme de science et de culture, commentant, en particulier, ses études concernant la Dalmatie («Johann Bernhard Fischer von Erlachs Handzeichnungen für den Entwurf einer historischen Architektur», «Sur le type de la Vierge mère »Trenodusa« et les articles sur nos »Schiavoni« et autres).

Ladislav Šaban

ARTHUR SCHNEIDER ET LA MUSIQUE

Pendant 27 ans A. Schneider fut le secrétaire au Conservatoire de musique à Zagreb (1919—1946). L'auteur le trouve éprouvé, précis, créatif et plein d'initiative, recueilli et méticuleux organisateur de la vie musicale. C'est lui qui organisa des séries de concerts, écrivit des commentaires accompagnant chaque programme de concert, dirigea l'activité éditrice au Conservatoire, mit en ordre la bibliothèque musicale, s'occupa de l'acquisition des musiques et des livres